

Das Orgelforum No 2 & 3 (1999 okt.), No 4 (2001 jún.)

Az Osztrák Orgonafórum folyóirata 1999-es kettős számát teljes terjedelmében *Ligeti György orgonaműveinek* szenteli. Martin Herchenröder közel 180 oldalas tanulmánya nemcsak elemzi a „Ricerca”, „Volumina”, „Harmonies”, „Coulée” című kompozíciókat, hanem részletekbe menően foglalkozik azok előadói problémáival is. A szerző egyúttal bemutatja a művek keletkezéstörténetét, valamint kapcsolatát a korabeli zeneszerzési irányzatokkal.

A lap 4. számának élén Gerhard Walcker-Mayer nekrológja áll, mellyel apjára, a 2000 novemberében *elhunyt Werner Walcker-Mayerra* emlékezik. W. Walcker-Mayer az egykor világhírű E. F. Walcker & Cie. ludwigsburgi orgonaépítő cég vezetője volt, aki üzemét —az 1789-es alapítás óta immár a negyedik tulajdonosi generáció képviselőjeként— a II. világháború befejezésétől a 70-es évek elejéig tartó utolsó nagy fellendüléséhez segítette. (Irányításával készült többek között a budapesti Zeneakadémia nagytermének 1967-ben felállított, utóbb szerény minőségű alkotásnak bizonyult, de ma is működő orgonája.) Bár az egykori óriási Walcker-birodalom a 70-es évek közepén összeomlott, Werner Walcker-Mayer hírnevét az általa életre hívott alapítvány (Walcker-Stiftung) és egy zenetudományi kiadó öregbíti.

A lap ezt követően közli Karl Schütznek, az *Osztrák Orgonafórum* elnökének előadását, mely az egyesület *fennállásának 25. évfordulója* alkalmából 2000 márciusában Bécsben tartott közgyűlésen hangzott el. A szervezetnek jelenleg 400 tagja van, egyharmaduk külföldi. Az 1978 óta kétévenként megtartott orgonás találkozónak mindig más-más ausztriai város ad otthont, s változnak a górcső alá vett tárgykörök is. Ezek között nemcsak orgonaépítészeti és orgona-történeti témák találhatóak, hanem a hangszer liturgikus szerepével kapcsolatosak is (1988: „Az orgona az osztrák egyházzenei hagyományban”, 1998: Az egymanuális orgona — lehetőségek a múltban és a jelenben”). Az egyesület lapja kezdetben értesítőként, majd 1983-tól folyóiratként jelent meg. Tematikus számai az osztrák Anton Heiller és (a pozsonyi születésű) Franz Schmidt munkásságáról, a XX. századi orgonás interpretáció történetéről és a német romantikus orgonazene előadási problémáiról adtak áttekintést.

Michael Gailit *Bach Schübler-koráljairól* írt terjedelmes tanulmánya bemutatja többek között a korálkantáta-tételekből készült átíratok zene- és liturgiátörténeti előzményeit, környezetét, valamint elemzi az egyes darabokat is.

Karl Wurm evangélikus lelkész és egyházzenesz *Buxtehude d-moll tokkátáját* (BuxWV 155) és *J. S. Bach d-moll tokkátáját* (BWV 565) teszi összehasonlító vizsgálat tárgyává. A szerző kísérletet tesz annak bizonyítására, hogy mindkét kompozíció keletkezésének háttérében ugyanaz a konkrét teológiai program, nevezetesen Krisztus megváltói műve ábrázolásának szándéka áll, mely többek között az Andreas Werckmeister által kifejtett barokk zenei szimbolika eszközeivel ölt hangzó formát.

A lap újra közöl egy *Ton Koopmann*al még 1996-ban Svájcban publikált beszélgetést. A neves orgona- és csembalóművész karmesteri munkájáról is vall, feltárva annak számos olyan részletét, melyek ma a zenével való igényes foglalatossághoz elengedhetetlenek: a források kritikai elemzése, a művek értelmezése koruk nemcsak zenei, hanem egész kultúrájával (többek között költészetével, festészetével és életérzésével) való kölcsönhatásban. Koopman zenei produkciók előkészítéséhez külön zenetörténész-könyvtárost foglalkoztat, emellett tanítványai segítségét is igénybe veszi. Bach kantátainak 3 lézerlemezre megőrzött felvételéhez 500 óra forráskutatást végeztek.

Az újságot folyóiratok, könyvek, kották gazdag (30 oldalas!) szemlerovata valamint rendezvénytár zárja.

Enyedi Pál

Ars Organi 50 (2002) december

A folyóirat téli számának élén Hans Steinhausnak a francia barokk orgona echóművéről készített tanulmánya áll. A szerző bemutatja e basszus fekvés nélküli mű különféle történeti típusait, Pierre Thierrynek a XVII. század közepén épített 7 regiszteres manuáljától (szétbontott 5 soros Cornet, Cymbale, Cromorne) Johann Andreas Silbermann elzászi mester és Dom Bédos késő barokk, már Cymbale nélkül készített echóműveig. Figyelemreméltó, hogy az orgonaépítészeti változatossággal szemben a korabeli orgonakönyvek előszói és regisztrálási utasításai az echóműben csak a Cornet sípsorainak használatára szorítkoznak. A továbbiakban Steinhaus a XVII/XVIII. század fordulóján épített középnevet orgonák mellműveinek vizsgálatából arra a következtetésre jut, hogy azok kialakulását —Hans Klotz korábbi megállapításaival ellentétben— nem befolyásolták a hasonló diszpozíciójú francia barokk echóművek. Így J. S. Bach 1707-es mühlhauseni orgonatervének „franciás” vonásai is valószínűleg a helyi hagyomány folytatásáról és nem idegen hatásról tanúskodnak.

Michael Gerhard Kaufmann a XIX/XX. század fordulóján élt jelentős német evangélikus egyházzenei, a másfél évszázada született Johannes Graf (1853–1923) munkásságát ismerteti. Graf kántortanítóként Esslingenben kezdte pályafutását, majd stuttgarti konzervatóriumi tanulmányokat követően Heilbronnban, végül, 1889-től az ulmi Münsterben töltötte be a zeneigazgató hivatását. Orgonista, karvezetői és pedagógiai működése mellett kórusműveket és istentiszteleti célra orgonadarabokat is írt; orgonarevizorként számos hangszer —köztük a ma már műemléki védelem alatt álló giengeni pneumatikus, utóromantikus orgona (III/51/49, Gebr. Link op. 480, 1906)— tervét készítette el.

Johannes Matthias Michel a német későromantikus-impreszionista orgonazene legjelesebb komponistája, Sigfrid Karg-Elert hangzásvilágáról ír. Karg-Elert zongorista és zeneszerzési tanulmányokat végzett, így nem befolyásolták valamelyik orgonaiskola hagyományai. Nagy hatást tett rá azonban a harmónium szinte kimeríthetetlenül gazdag és finom hangzása, mely számtalan